

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ (1)

Υπό ΒΑΣ. ΔΑΜΑΛΑ

Γεωργία και βιομηχανία

Βάσει της θεωρίας του Διεθνούς Έμπορίου, προκειμένου μία χώρα να χαράξει την οικονομική της πολιτική και να δώσει μεγαλύτερη προσοχήν προς την κατεύθυνσιν της γεωργίας ή της βιομηχανίας, δέον να λαμβάνηται υπ' όψιν το κόστος παραγωγής. Η αντίληψις περί συγκριτικού κόστους είναι το κριτήριον της ειδικοποίησεως εις την παραγωγήν. Ούτω καταδικάζεται, ως γνωστόν, υπό των οικονομολόγων της φιλελευθέρας Σχολής ή πολιτική του οικονομικού προστατευτισμού.

Κατά τον Άδάμ Σμίθ, ή αρχή κάθε συνετού οίκογενειάρχου είναι να μη κατασκευάζη εις τον οίκον του εν άγαθόν το όποιον προκαλεί δαπάνας μικροτέρας άν αγοράσθῃ παρά άν κατασκευασθῇ. Επί πλέον εκείνο το όποιον είναι συμφέρον και λογικόν εις την περίπτωσιν της οίκογενείας δέν είναι δυνατόν να θεωρηθῇ ως άπερισκεψία εις την περίπτωσιν μιᾶς Αύτοκρατορίας.

Γεγονός είναι ότι επί της βάσεως ταύτης έτέθη υπό των κλασικών το πρόβλημα των διεθνών ανταλλαγών και της ειδικοποίησεως των διαφόρων χωρών εις την παραγωγήν. Πρόκειται περί σοβαρού προβλήματος, όπερ έπροκάλεσεν πλείστας συζητήσεις εις την οικονομικήν έπιστήμην. Και σήμεραν ακόμη δέν υπάρχει ταυτότης αντίληψεων, όσον άφορᾷ την πολιτικήν του τελωνειακού προστατευτισμού. Εις την πράξιν, ως είναι γνωστόν, όλαι αι χώραι ήκολούθησαν την όδόν του προστατευτισμού και διά της μεθόδου ταύτης έπεζητήσαν την ανάπτυξιν της βιομηχανίας και γενικώς της έθνικης παραγωγής.

(1) Εισήγησις εις την υπό την προεδρείαν του Α. Σίδερι έπιτροπήν εκ των μελών της Έλληνικής Έταιρείας Οικονομικών Έπιστημών διά την μελέτην του ζητήματος τούτου.

εις την βιομηχανίαν παρά εις την γεωργίαν. Τὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν εἰς τὰς συνθήκας παραγωγῆς καὶ σχηματισμοῦ τιμῶν, αἵτινες δὲν εἶναι αἱ ἴδιαι εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ εἰς τὴν γεωργίαν.

Ἐχομεν ἐπομένως νὰ ἐξετάσωμεν εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην διαδοχικῶς τρεῖς οικονομικὰς θεωρίας :

1) Τὴν ἀντίληψιν τοῦ κόστους παραγωγῆς ἐν συναρτήσει μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

2) Τὴν ἐπίδρασιν τῆς βιομηχανίας ἐπὶ τῆς διαρθρώσεως τῆς ἐθνικῆς οικονομίας, δηλαδὴ τὸ φαινόμενον τῶν ἐξωτερικῶν οικονομῶν.

3) Τὴν παραγωγικότητα εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ εἰς τὴν γεωργίαν.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ Διεθνοῦς Ἐμπορίου εἶναι γενικώτερον καὶ κατὰ βάθος ὑπάρχει τὸ βασικὸν πρόβλημα τῆς οικονομικῆς ἰσορροπίας, σκοπὸς ὅμως τῆς παρούσης μελέτης εἶναι ἡ κριτικὴ ἀνάλυσις τῶν ἀνωτέρω τριῶν θεωριῶν. Πιστεύεται, ὅτι λόγῳ τῆς ἰδιαζούσης καταστάσεως τῆς ἑλληνικῆς οικονομίας, αἱ ἀνωτέρω ἀντιλήψεις παρουσιάζουσι μέγα ἐνδιαφέρον. Εἰς ἑτέραν ἐργασίαν δύναται βεβαίως νὰ συνεχισθῇ ἡ ἔρευνα καὶ νὰ ἐξετασθῇ τὸ ὅλον θέμα τῶν διεθνῶν ἀνταλλαγῶν, ἐν σχέσει μὲ τὸ πρόβλημα τῆς οικονομικῆς ἰσορροπίας.

Ἡ ἔννοια τοῦ κόστους παραγωγῆς

Ἡ θεωρία τοῦ Διεθνοῦς Ἐμπορίου περὶ συγκριτικοῦ κόστους παραγωγῆς βασίζεται ἐπὶ προϋποθέσεων, αἵτινες σπανίως συναντῶνται εἰς τὴν πραγματικότητα. Βάσει τῆς γνωστῆς θεωρίας, ἥτις ἐξηγεῖ τὴν ἀξίαν τῶν ἀγαθῶν, ὡς προερχομένην ἐκ τῆς διὰ τὴν παραγωγὴν αὐτῶν καταβαλλομένης ἐργασίας, ὁ Δαβίδ Ριχάρδο παρουσιάζει τὸ περίφημον παράδειγμα περὶ κόστους τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ὑφάσματος.

Εἰς τὴν Πορτογαλίαν, γράφει ὁ Ριχάρδο, ἡ παραγωγή τοῦ οἴνου, ἀπαραιτήτου διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας, ἀπαιτεῖ ἐργασίαν 80 ἀνθρώπων καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Ἡ κατασκευὴ τοῦ ὑφάσματος ἀπαιτεῖ ἐργασίαν 90 ἀνθρώπων. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ παραγωγή τοῦ οἴνου ἀπαιτεῖ τὴν ἐργασίαν 120 ἀνθρώπων, ἡ δὲ κατασκευὴ τοῦ ὑφάσματος τὴν ἐργασίαν 100 ἀνθρώπων.

Ἡ ἀποδοχὴ τῆς ἀνωτέρω ὑποθέσεως ἐπὶ τῆς σχέσεως τοῦ συγκριτικοῦ κόστους ὁδηγεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ χώραι ἔχουσι συμφέρον νὰ εἰδικοποιηθῶσιν εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ νὰ συνάψωσι σχέ-

σεις ἀνταλλαγῆς τῶν προϊόντων των. Πράγματι, ἀποδεικνύεται εὐχερῶς ὅτι ἡ εἰδικοποίησις καὶ ἀνταλλαγή τῶν προϊόντων ἐπιφέρει σοβαρὰν οἰκονομίαν εἰς τὸ κόστος παραγωγῆς. Εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Πορτογαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία ἤθελον ἀσχοληθῆ μετὰ τὴν παραγωγὴν διὰ τὰς ἀνάγκας των συγχρόνως τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ὑφάσματος τὸ σύνολον τῆς ἀπαιτηθησομένης ἐργασίας θὰ ἀνήρχετο εἰς τὴν ἐργασίαν 390 ἀνθρώπων δι' ὅλον τὸ ἔτος.

Ἀγγλία διὰ τὸν οἶνον :	ἐργασία	120	ἀνθρώπων
» »	τὸ ὑφάσμα	» 100	»
Πορτογαλλία διὰ τὸν οἶνον	»	80	»
» »	τὸ ὑφάσμα	» 90	»
	Σύνολον	390	»

Ἀντιθέτως, μετὰ τὴν εἰδικοποίησιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς μεθόδου ἀνταλλαγῆς τῶν προϊόντων, ἡ ἀπαιτηθησομένη ἐργασία περιορίζεται εἰς 360 ἀνθρώπους δι' ὅλοκληρον τὸ ἔτος. Ἡ Ἀγγλία εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν παραγωγὴν τοῦ οἴνου καὶ θὰ περιορισθῆ εἰς τὴν κατασκευὴν ὑφάσματος διὰ τὰς ἀνάγκας ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν. Διὰ τὴν παραγωγὴν ταύτην ἀπαιτεῖται ἑτησίως ἐργασία 200 ἀνθρώπων. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Πορτογαλλίαν, αὕτη θὰ περιορισθῆ εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ οἴνου διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν δύο χωρῶν καὶ ἐπομένως θὰ διαθέσῃ ἑτησίως τὴν ἐργασίαν 160 ἀνθρώπων.

Χάρις εἰς τὴν εἰδικοποίησιν ταύτην ἐπέρχεται σοβαρὰ μείωσις τῆς διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν ἀγαθῶν καταβαλλομένης ἐργασίας. Εἶναι ὅθεν προφανές ὅτι διὰ τῆς μεθόδου τῶν διεθνῶν ἀνταλλαγῶν αὐξάνεται ὁ ὄγκος τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐπέρχεται ἐξυψώσεις τοῦ βιωτικοῦ ἐπιπέδου τῶν διαφόρων λαῶν. Τὴν ἀντίληψιν ταύτην περὶ ἀγαθῶν ἐπιδράσεως τῶν διεθνῶν ἀνταλλαγῶν ὑπεστήριξαν οἱ κλασσικοὶ καὶ νεοκλασσικοὶ τῆς φιλελευθέρας Σχολῆς, χωρὶς νὰ ἐξετάσωσι διαφοροὺς ἄλλας ἀπόψεις καὶ ἰδίαι εἰς τί ἐπακριβῶς ἀναλύεται τὸ κόστος παραγωγῆς.

Εἶναι ὁμως γεγονός ὅτι προσεκτικὴ ἀνάλυσις τῶν ἀντιλήψεων τοῦ Ριχάρδου ἀποδεικνύει ὅτι ὑπάρχουσι εἰς ταύτας διαφοραὶ ὑποθέσεις ἀφιστάμεναι τῆς πραγματικότητος. Θὰ ἀναφέρωμεν ἐνδεικτικῶς τὰς κυριωτέρας εἰς τὴν παροῦσαν ἐργασίαν:

1) Ἡ παραγωγή παρουσιάζεται ὡς ἔχουσα ἀπλοῦν χαρακτηῖρα καὶ ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει ἀνάγεται εἰς τὴν προσωπικὴν ἐργασίαν.

Ἐπομένως δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν τὸ σύνηθες φαινόμενον παραγωγῆς ὑπὸ μορφήν ἐπιχειρηματικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν καταβάλλονται δαπάναι χρηματικαὶ διὰ τὴν ἀμοιβὴν τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς. Δηλαδή, ἀγνοεῖται τελείως ὁ ἐπιχειρηματικὸς τύπος τῆς συγχρόνου παραγωγῆς.

2) Δὲν ἀντιμετωπίζεται ἡ περίπτωσις τῆς μὴ ὑπάρξεως δυνατότητος διαθέσεως τῶν προϊόντων. Ζήτημα ὑπερπαραγωγῆς καὶ μὴ διαθέσεως τῶν προϊόντων δὲν ὑφίσταται εἰς τὰς ἀναλύσεις ταύτας, δεδομένου ὅτι ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν ἀγαθῶν ἔχει χαρακτηρῆρα ἀντιπραγματισμοῦ.

3) Δὲν ἐξετάζεται τὸ ζήτημα τῆς χρησιμοποίησεως τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐργατικῶν χειρῶν.

Ἐν συνόψει, ἡ τοποθέτησις τοῦ προβλήματος γίνεται κατὰ τρόπον εὐρισκόμενον μακρὰν τῆς πραγματικότητος. Ἄς ἐξετάσωμεν μετὰ προσοχῆς τὸ πρόβλημα τοῦ κόστους παραγωγῆς.

Εἰς τὴν σύγχρονον οικονομικὴν ὀργάνωσιν τὸ κόστος παραγωγῆς ἀντιπροσωπεύει χρηματικὰς δαπάνας διὰ τὴν παροχὴν ἀμοιβῆς εἰς τοὺς συντελεστὰς παραγωγῆς. Ἀντιπροσωπεύει ἐπίσης διαφόρους φόρους, ἀσφάλιστρα, προμηθείας, τόκους κ.τ.λ. Εἰς τὰς γενικὰς γραμμάς τὸ κόστος παραγωγῆς δύναται νὰ ἀναλυθῆ ὡς ἀκολούθως:

1. Δαπάναι διὰ τὴν ἀξίαν πρώτων ὑλῶν.
2. Δαπάναι διὰ τὴν ἀξίαν ἀνταλλακτικῶν καὶ διαφόρων ἐργαλείων.
3. Καύσιμος ὕλη, φωτισμός, ἐνοίκια κ.τ.λ.
4. Διατήρησις καὶ ἀπόσβεσις ἐγκαταστάσεων.
5. Δαπάναι διὰ τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἐργασίας ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν.
6. Φόροι διάφοροι, τόκοι, προμήθειαι, ἀσφάλιστρα καὶ διάφορα γενικὰ ἐξοδα τῆς ἐπιχειρήσεως.

Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἀνωτέρω δαπανῶν ἡ παρουσιαζομένη διαφορὰ ἀποτελεῖ τὸ κέρδος ἢ τὴν ζημίαν τῆς ἐπιχειρήσεως. Πρέπει ὅμως νὰ διαχωρισθῆ προσεκτικῶς τὸ κέρδος τῆς ἐπιχειρήσεως ἀπὸ τὸ κέρδος τῆς ἐθνικῆς οικονομίας. Μία ἐπιχείρησις ἐνδέχεται νὰ παρουσιάσῃ ζημίαν. Καὶ ὅμως, ἐφ' ὅσον ὑφίσταται ἐν λειτουργίᾳ δὲν παύει νὰ εἶναι ἐπωφελὴς διὰ τὴν ἐθνικὴν οικονομίαν. Καθ' ὅν χρόνον μία ἐπιχείρησις λειτουργεῖ καὶ διανέμει διάφορα εἰσοδήματα εἰς τοὺς συντελεστὰς παραγωγῆς, πληρώνει φόρους, προμηθείας κ.τ.λ. προκύπτει σαφῶς ἀξίησις τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς καὶ ἀξίησις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ἐπομένως, προκειμένου νὰ κριθῆ ἡ σκοπιμότης τῆς λειτουργίας μιᾶς ἐπιχειρήσεως καὶ ἡ ἐπίδρασις ταύτης ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, πρέπει νὰ ἐξετασθῆ προσεκτικῶς τὸ πρόβλημα τῆς ἀμοιβῆς τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς καὶ ἰδίᾳ ἐνδεχομένη ἐξαφάνισις τῆς ἀμοιβῆς τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων. Εἰς μίαν χώραν μαστιζομένην ἐξ ἀνεργίας τὸ πρόβλημα τοῦ εἰσοδήματος τῶν μισθωτῶν ἔχει ὑψίστην σημασίαν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ζήτημα τῆς χρησιμοποίησεως πρώτων ὑλῶν ἐγχωρίου προελεύσεως ἔχει μεγάλην σημασίαν. Ἄξιον προσοχῆς ἐπίσης εἶναι καὶ τὸ πρόβλημα τῶν διαφόρων προμηθειῶν, φόρων κτλ.

Βεβαίως, ἐπακριβῆς ὑπολογισμὸς τοῦ συγκριτικοῦ κόστους παραγωγῆς καὶ τῶν προκυπτουσῶν διαφορῶν ἐκ τῆς ἐξαφανίσεως τῶν διαφόρων εἰσοδημάτων, ἅτινα πηγάζουσι ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως, εἶναι λίαν δυσχερῆς. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι δὲν πρέπει νὰ δώσωμεν προσοχὴν εἰς τὸ πρόβλημα τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν διαφόρων συντελεστῶν παραγωγῆς. Μεγαλύτεραν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἤθελεν ἀναπτύξει τὸ πνεῦμα προστασίας τῆς ἐθνικῆς μας παραγωγῆς καὶ ἀποφυγῆς τῆς εἰσαγωγῆς εἰδῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ παραχθῶσι ταῦτα ἐντὸς τῆς χώρας μὲ δαπάνην κατὰ τι μεγαλύτεραν, ἐν σχέσει μὲ τὰς τιμὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ. Εἶναι δίκαιον νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν μίᾳ σχετικῆς διαφορᾶς τιμῆς ὑπὲρ τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς, λόγῳ τῆς ὀφελείας τῆς οἰκονομίας μας ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ἐπὶ πλέον τὸ κόστος παραγωγῆς εἰς περιόδους νομισματικῆς ἀσταθείας καὶ πληθωρισμοῦ ἐκδηλοῦται κατὰ γενικὸν κανόνα εἰς βάρος τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς. Εἶναι γνωστὸν ὅτι παρ' ἡμῖν ἡ τιμὴ τοῦ συναλλάγματος διατηρεῖται σταθερὰ παρὰ τὴν ἐξακολουθητικὴν ἀνοδὸν τῶν τιμῶν ἐσωτερικοῦ. Μὲ τὰς σημερινὰς τιμὰς συναλλάγματος, αἵτινες εἶναι αἱ καθορισθεῖσαι κατὰ τὴν τελευταίαν νομισματικὴν προσαρμογὴν τοῦ Ὀκτωβρίου 1949, διαπιστοῦται ὅτι ἅπαντα σχεδὸν τὰ ἐντὸς τῆς χώρας μας παραγόμενα ἀγαθὰ ἔχουσι κόστος ἐξαιρετικῶς ὑψηλόν, ἐν συγκρίσει μὲ τὰς διεθνεῖς τιμὰς. Τοῦτο ὅμως δὲν πρέπει νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν καταδίκην τῆς ἐθνικῆς μας παραγωγῆς. Πρόκειται περὶ γνωστοῦ φαινομένου, ὃπερ προέρχεται ἐκ τῆς πληθωρικῆς καταστάσεως, ἣν διέρχεται ἡ οἰκονομία μας. Εἶναι προφανές ὅτι ἡ ἐξίσωσις τῆς διαφορᾶς μεταξύ τιμῶν ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ χρῆζει νομισματικῆς ἀναπροσαρμογῆς, ἥτις εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας.

Ἡ ὑποτίμησις τῆς δραχμῆς τοῦ Ὀκτωβρίου 1949 δὲν παρουσί-

ασε δυσχερείας διότι μεταξύ της τιμής του συναλλάγματος και της τιμής της χρυσής λίρας υπήρξεν άρκετόν περιθώριον. Έγένετο έπομένως ή υποτίμησις της δραχμής, διτηρήθη όμως ή τιμή της χρυσής λίρας άμετάβλητος. Σήμερον δέν υπάρχει τοιοϋτον περιθώριον. Κατά συνέπειαν υποτίμησις της δραχμής, δηλαδή αύξησις της τιμής του συναλλάγματος σημαίνει αύξησιν και της τιμής της χρυσής λίρας. Τοιοϋτον όμως ένδεχόμενον άντί νά θεραπεύση τήν κατάστασιν υπάρχει φόβος νά έπαυξήση τήν δυσπιστίαν του κοινου προς τήν δραχμήν και νά έντείνη περισσότερο τήν ζήτησιν χρυσοϋ. Έπίσης υπάρχει τό ένδεχόμενον ταχείας αύξήσεως των τιμών του έσωτερικοϋ, ήτις δύναται νά έπαναφέρη έκ νέου τήν σημερινήν άνισότητα μεταξύ τιμών έσωτερικοϋ και διεθνών τοιοϋτων.

Είται προφανές ότι ή άναπροσαρμογή του συναλλάγματος άπαιτεί εύνοϊκάς συνθήκας. Έ νομισματική υποτίμησις έπιτυγχάνει, έφ' όσον δέν υπάρχει μεγάλη άστάθεια και παρουσιάζεται εις τό κοινόν ως νομισματική σταθεροποίησις.

Έπίδρασις της βιομηχανίας επί του συνόλου της οίκονομίας

Παρατηρήθη εις τας διαφόρους χώρας ότι ή ανάπτυξις της βιομηχανίας μεταβάλλει ριζικώς τήν διάρθρωσιν της όλης οίκονομίας. Έπειδή ή ώφέλεια αύτη προέρχεται έκ της ίδρύσεως διαφόρων βιομηχανιών, πρέπει νά καταλογισθῆ εις τό ένεργητικόν των έπιχειρήσεων τούτων υπό τήν όνομασίαν έξωτερικαί ή διαρθρωτικαί οίκονομιαί.

Ό βαθμός της έπιδράσεως της νέας βιομηχανίας επί της διαρθρώσεως της όλης οίκονομίας έξαρτάται έκ του σταδίου εις τό όποιον εύρίσκεται ή οίκονομία της χώρας. Γεγονός είναι ότι ή ίδρυσις μιās βιομηχανίας έντός της χώρας έπιδρῆ επί της όλης διαμορφώσεως της οίκονομίας. Υπάρχουσι αι περιπτώσεις της χρησιμοποίησεως υπό των νέων βιομηχανιών όχι μόνον πρώτων ύλων έγχωρίου παραγωγής, αλλά και υποπροϊόντων άλλων βιομηχανιών. Έπίσης σπουδαίαν έπίδρασιν έχει ή χρησιμοποίησις των τεχνικών και έπισημονικών γνώσεων.

Άλλά και ή γεωργία της χώρας δέχεται τήν έπωφελη έπίδρασιν της βιομηχανίας. Διευκολύνεται κατά πολυ ή κατασκευή γεωργικών έργαλείων, μηχανημάτων κ.τ.λ. Πολλάκις παρατηρήθη ότι μεταξύ μιās βασικής βιομηχανίας και της γεωργίας σχηματίζεται σειρά όλό-

κλῆρος βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, ἡ Ἰδρυσις τῶν ὁποίων διευκολύνεται ἀποτελεσματικῶς διὰ τῆς ὑπάρξεως μιᾶς ἀρχικῆς βασικῆς βιομηχανίας. Ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, παρουσιάζει τελείαν μεταμόρφωσιν. Αἱ ἀνάγκαι συμπληροῦνται ἀμοιβαίως, ἡ κατανάλωσις τῶν προϊόντων γίνεται ἐπὶ τόπου καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς λαμβάνει χαρακτηριστὴν ρυθμικὴν καὶ ὀρθολογικὴν. Τὸ σύνολον τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας κινεῖται πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ ἡ παραγωγή καὶ τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα ἀνέρχονται διαρκῶς.

Εἶναι, ὅθεν, τελείως ἐπιφανειακὴ μία ἀνάλυσις, ἥτις περιορίζεται εἰς τὸ φανερόν καὶ δυνάμενον νὰ καταμετρηθῇ κόστος παραγωγῆς καὶ ἐφ' ὅσον ἓνα βιομηχανικὸν προϊόν προσφέρεται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰς μικροτέραν τιμὴν ἀμέσως καταδικάζεται ἡ παραγωγή αὐτοῦ ἐντὸς τῆς χώρας. Πρέπει νὰ ἐξετασθῇ προσεκτικῶς ἡ θέσις ἐκάστης βιομηχανίας ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ὁ ρόλος αὐτῆς ὡς βασικῆς ἢ συμπληρωματικῆς βιομηχανίας καὶ ἡ ἐν γένει ἐπίδρασις ταύτης ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς.

Κατὰ συνέπειαν, ἡ ἀνάλυσις καὶ ὁ ὑπολογισμὸς δεόν νὰ βασίζονται καὶ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν οἰκονομιῶν καὶ ἐφ' ὅλης τῆς ἐπωφελοῦς ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας.

Βεβαίως ἐπακριβῆς ὑπολογισμὸς ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου εἶναι λίαν δυσχερῆς, ἡ τελεία ἀγνοία ὁμῶς τοῦ φαινομένου τῶν ἐξωτερικῶν οἰκονομιῶν ἀποτελεῖ πλάνην ἀσυγχώρητον. Πρόκειται περὶ λίαν γνωστοῦ φαινομένου, ὅπερ παρετηρήθη κατὰ τὴν περιόδον ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας τῶν διαφόρων χωρῶν.

Ἐπάρχει ὁμῶς καὶ μία ἄλλη ἀποψις ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ μνημονεύσωμεν. Πρόκειται περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης. Εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητον ὅτι μία χώρα βιομηχανικὴ ἀντιμετωπίζει μὲ μεγαλυτέραν εὐχέρειαν καὶ ἀποτελεσματικότητά τὸ πρόβλημα τῆς ἀμύνης. Ἡ κατασκευὴ ὄπλων καὶ πολεμοφοδίων δὲν εἶναι δυνατὴ εἰς μίαν γεωργικὴν οἰκονομίαν. Μόνον οἰκονομία βιομηχανικὴ δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ ἀποτελεσματικῶς τὴν ἀμυναν τῆς χώρας.

Ἐπομένως εἶναι τοιαύτη ἡ σπουδαιότης τῆς βιομηχανίας διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, ὥστε νὰ δικαιολογοῦνται μέτρα προστασίας ὑπὲρ αὐτῆς. Ἀπομένει ὁμῶς νὰ ἐξετάσωμεν καὶ ἕτερον ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς βιομηχανίας, τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὴν παραγωγικότητα ἐν συγκρίσει μὲ τὴν γεωργίαν.

Ἡ παραγωγικότης εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν

Γενικῶς ἐπικρατεῖ ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ παραγωγικότης εἰς τὴν βιομηχανίαν εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλυτέρα τῆς παραγωγικότητος τῆς γεωργίας. Ἄς λεχθῆ, ἂν καὶ οἰκοθεν νοεῖται, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἀποδόσεως εἰς ἀξίαν καὶ ὄχι τοῦ φυσικοῦ προϊόντος. Ἡ φυσικὴ ἀπόδοσις, ἡ μεγάλη ἀύξεισις τῆς παραγωγῆς, ἴδια εἰς τὴν γεωργίαν, ἐπιφέρει πολλάκις μείωσιν τῆς συνολικῆς ἀξίας.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἀποδόσεως εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ εἰς τὴν γεωργίαν προέρχεται ἀπὸ τὰς συνθήκας παραγωγῆς καὶ τοὺς ὄρους σχηματισμοῦ τιμῶν. Εἰς τὴν παρούσαν ἐργασίαν θὰ ἐξετάσωμεν ἐνδεικτικῶς τὰς κυριωτέρας διαφορὰς :

1. Μία πρώτη διαφορὰ μεταξὺ βιομηχανίας καὶ γεωργίας παρουσιάζεται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου περὶ φθινούσης ἀποδόσεως ὅστις ἔχει γενικὴν ἐφαρμογὴν καὶ συναντᾶται τόσον εἰς τὴν γεωργίαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν. Μεταξὺ τῶν δύο κατηγοριῶν παραγωγῆς ὑπάρχει ὁμῶς μεγίστη διαφορὰ. Εἰς τὴν γεωργίαν τὸ κόστος παραγωγῆς αὐξάνεται ταχέως, τόσον εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐντατικῆς, ὅσον καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐπεκτατικῆς καλλιέργειας. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐπεκτατικῆς καλλιέργειας εἶναι προφανές ὅτι ἡ χρησιμοποίησις πτωχῶν καὶ ἀκαταλλήλων γαιῶν ἐπιφέρει αὐξήσιν τοῦ κόστους παραγωγῆς ταχύτεραν τῆς ἀποδόσεως. Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἐντατικῆς καλλιέργειας αἱ δαπάναι αὐξάνουσι περισσότερο τῆς ἀποδόσεως. Ἡ χρησιμοποίησις περισσοτέρας ἐργασίας, μηχανικῶν μέσων, λιπασμάτων κ.τ.λ., πάντες οἱ ἐν λόγῳ παράγοντες, ἀντιπροσωπεύουσι δαπάνας αὐξανόμενας εἰς ρυθμὸν ταχύτερον τῆς ἀποδόσεως. Εἶναι, ὅθεν, γεγονός ὅτι ὁ νόμος τῆς φθινούσης ἀποδόσεως συναντᾶται ταχέως εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀναπτύξεως τῆς γεωργικῆς καλλιέργειας.

Ὅπως διάφορος εἶναι ἡ κατάστασις εἰς τὴν βιομηχανίαν. Ἡ καλλιτέρα ὀργάνωσις, ἡ χρησιμοποίησις ἐπιστημονικῶν μεθόδων καὶ μηχανημάτων καὶ ἐν γένει ἡ ἐντατικὴ προσπάθεια ἔχουσι ὡς ἀποτέλεσμα ἀπόδοσιν τῆς παραγωγῆς κατὰ πολὺ μεγαλυτέραν τῆς αὐξήσεως τοῦ κόστους. Ἡ ἐπόδοσις εἶναι, ὅθεν, αὐξουσα καὶ ὑπάρχει σοβαρὸν περιθώριον μέχρι τῆς συναντήσεως τοῦ νόμου τῆς φθινούσης ἀποδόσεως. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φύσεως τῆς βιομηχανίας, τῆς καταστάσεως τῆς μηχανικῆς, πρὸδου, τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων κ.τ.λ. Ἐκεῖνὸ τὸ ὅποιον εἶναι

βέβαιον εἶναι ἡ ὑπαρξίς σοβαροῦ περιθωρίου εἰς τὴν βιομηχανίαν μέχρις οὗτου τύχη ἐφαρμογῆς ὁ Νόμος τῆς φθινούσης ἀποδόσεως.

2. Εἰς τοὺς ὄρους καὶ τὰς συνθήκας παραγωγῆς ὑπάρχει βασικὴ διαφορὰ μεταξύ βιομηχανίας καὶ γεωργίας. Εἰς τὴν βιομηχανίαν ἡ παραγωγή ρυθμίζεται ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως. Γίνεται ἐξακολουθητικῶς καὶ ἀδιακόπως ἡ κατεργασία πρώτων ὑλῶν καὶ ἡ παραγωγή βαίνει ἀδιαλείπτως, ἀνεξαρτήτως τῶν καιρικῶν συνθηκῶν. Ἡ ἀξιομειώσις τῆς παραγωγῆς διακανονίζεται ὑπὸ τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἀναλόγως τῶν οικονομικῶν συνθηκῶν καὶ τῶν ἐνδείξεων τῆς ἀγορᾶς, ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάθεσιν τῶν προϊόντων.

Ὅλος διάφορος εἶναι ἡ κατάστασις τῆς παραγωγῆς εἰς τὴν γεωργίαν. Βασικὸν φαινόμενον εἶναι ἡ καθ' ὀρισμένας ἐποχὰς παραγωγή καὶ ἡ ἀμεσος ἐξάρτησις τοῦ ἀποτελέσματος ἐκ τῶν καιρικῶν συνθηκῶν. Ἡ παραγωγή εἶναι συνάρτησις τῆς φύσεως. Διὰ τὴν ἀπόδοσιν καὶ τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα τῆς παραγωγῆς, ἡ φύσις καὶ αἱ καιρικαὶ συνθήκαι συντελοῦσι ἀποτελεσματικῶς. Ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία καὶ προσπάθεια εἰς τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν εἶναι ὄρος ἀπαραίτητος ὄχι ὅμως καὶ ἐπαρκές. Ἡ φύσις συμβάλλει εἰς τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν καὶ ἀποτελεῖ ἐξ ἴσου μὲ τὴν ἀνθρωπίνην προσπάθειαν ὄρον ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἰκανοποιητικοῦ ἀποτελέσματος.

3. Καὶ εἰς τὰς συνθήκας σχηματισμοῦ τῶν τιμῶν παρουσιάζονται διαφοραὶ μεταξύ τῶν γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν προϊόντων.

Τὰ βιομηχανικὰ εἶδη, κατὰ κανόνα, ἀνήκουσι εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν προϊόντων, ἅτινα προορίζονται διὰ τὰς δευτερευούσας ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου. Πρόκειται περὶ εἰδῶν, ἅτινα εἰσάγονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν κατανάλωσιν τοῦ μεγάλου κοινοῦ. Εἰς τὰς ἀρχὰς πλεῖστα βιομηχανικὰ προϊόντα ἐμφανίζονται ὡς εἶδη πολυτελείας καὶ ἀγοράζονται μόνον ἐκ μέρους ὀλίγων καταναλωτῶν, οἵτινες ἔχουσι ὕψηλά εἰσοδήματα. Μετέπειτα, χάρις εἰς τὴν μείωσιν τῶν τιμῶν, ὀφειλομένην εἰς τὰς τεχνικὰς προόδους καὶ γενικῶς τὴν ἀξίησιν τῆς παραγωγῆς, εἰσάγονται βαθμηδὸν εἰς τὴν κατανάλωσιν εὐρυτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων. Ἡ διαφήμισις, ἡ μίμησις καὶ ἡ ἐπέκτασις τοῦ ὀλικοῦ πολιτισμοῦ συντελοῦν κατὰ πολὺ εἰς τὴν διάδοσιν τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων.

Οὕτω, εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων, ἡ ζήτησις παρουσιάζει μεγάλην ἐλαστικότητα. Τὸ φαινόμενον τῆς πτώσεως τῶν τιμῶν προκαλεῖ ἀξίησιν τῆς ζήτησεως καὶ ἀπορρόφησιν μεγα-

λιτέρου όγκου προϊόντων. Διό της μεθόδου ταύτης έπέρχεται μείωσις του κόστους παραγωγής κατά μονάδα, τελικώς δέ ή βιομηχανική έπιχείρησις παρρησιάζεται ως έπικερδής και προσοδοφόρος, παρά την συνεχή πτώσιν των τιμών.

Τά γεωργικά προϊόντα, ως προς τον σχηματισμόν των τιμών, παρουσιάζουσι συνθήκας τελείως διαφόρους. Η ζήτησις δέν παρουσιάζει μεγάλην έλαστικότητα. Η έλάττωσις των τιμών πώλησεως δέν προκαλεί ανάλογον αύξησιν της καταναλώσεως. Πρόκειται περί ανάγκων, αίτινες παραμένουσι σχεδόν σταθεράι και εις τό σύνολον ή αύξησις της ζήτησεως, συνεπεία μεταβολής των τιμών, είναι κατά πολύ μικρά και άδεια σύγκρισις δύναται, να γίνει μεταξύ έλαστικότητας της ζήτησεως των βιομηχανικών προϊόντων και των γεωργικών τοιούτων.

Ο γνωστός Νόμος του Κίνγκ και αι αναλύσεις αυτού περί μεταβολής των τιμών των γεωργικών προϊόντων, κατοπτρίζουσι σαφώς την ύπάρχουσαν κατάστασιν εις την γεωργίαν. Πράγματι, τά πλείστα των γεωργικών προϊόντων παρουσιάζουσι και τό μειονέκτημα να είναι φθαρτά και να μη έπιδέχωνται έναποθήκευσιν και διατήρησιν επί μακρόν χρόνον. Τό φαινόμενον τοϋτο είναι σοβαρόν και έξηγει την πολλάκις παρατηρουμένην καταστροφικήν πτώσιν των τιμών των γεωργικών προϊόντων.

Έλέχθη παράλλாகις ότι ή κακή έσοδεία είναι σοβαρόν άτύχημα διά τους γεωργούς. Άρίστη όμως έσοδεία συνοδευομένη πολλάκις υπό σοβαράς πτώσεως των τιμών, είναι άτύχημα έτι μεγαλύτερον. Είναι, όθεν, πρόδηλον ότι τό τελικόν άποτέλεσμα εις την γεωργίαν, ή απόδοσις εις άξίαν παρουσιάζεται πλήρης άβεβαιότητων. Η άνθρωπίνη εργασία, ή μέριμνα και δραστηριότης είναι παράγοντες άνισχυροί και άνευ άποτελεσματικής έπιδράσεως.

4. Οι άνωτέρω λόγοι είναι οι κυριότεροι των συντελεστών και δίδουσι την έξήγησιν του γνωστού φαινομένου της μεγαλύτερας άμοιβής του κεφαλαίου και της εργασίας εις την βιομηχανίαν, έν συγκρίσει με την γεωργίαν. Πράγματι, ιστορικά παρατηρήσεις μαρτυρούν ότι τά εις την βιομηχανίαν άπασχολούμενα κεφάλαια άποφέρουσι μεγαλύτερον κέρδος. Τό ίδιον δύναται να λεχθί και διά τους μισθούς και τά ήμερομίσθια. Κατά κανόνα ή άμοιβή της εργασίας είναι κατά πολύ μεγαλύτερα εις την βιομηχανίαν.

Εις τοϋτο βεβαίως συντελοϋσι και μερικοί άλλοι παράγοντες, τους όποιους πρέπει να αναφέρωμεν ένταϋθα:

α) Τὸ κόστος τῆς ζωῆς εἶναι ὑψηλότερον εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ βιομηχανικὰ κέντρα, παρὰ εἰς τὴν ὑπαίθρον. Ἐπομένως οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις ἔχουσι ἀπαιτήσεις μεγαλυτέρας τῶν ἐργαζομένων εἰς τὴν γεωργίαν.

β) Ἡ συνδικαλιστικὴ ὀργάνωσις καὶ ἡ δυνατότης διεκδικήσεως μεγαλυτέρων ἡμερομισθίων εἶναι σὺνηθες φαινόμενον εἰς τὰ βιομηχανικὰ κέντρα. Συνεπῶς ἡ ὑψηλότερα ἀμοιβὴ ἐργασίας παρουσιάζεται ὡς δεδομένον εἰς τὴν βιομηχανικὴν παραγωγὴν καὶ ἐνσωματοῦται εἰς τὸ κόστος παραγωγῆς. Εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ἡ ἀντίληψις ἀκόμη περὶ κόστους παραγωγῆς εἶναι λίαν ἀκαθόριστος καὶ νεφελώδης.

γ) Ἡ ἐργασία εἰς τὴν βιομηχανίαν εἶναι μόνον χειρωνακτικὴ, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν γεωργίαν, ἀλλὰ περιλαμβάνει καὶ ἐργασίαν εἰδικευμένων ἐργατῶν, ἐργοδηγῶν, μηχανικῶν κ.τ.λ.

Εἶναι ἀληθές ὅτι διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν εἰδικοτήτων κατεβλήθησαν προσπάθειαι καὶ δαπάναι σοβαραί. Φοίτησις εἰς τὰ σχολεῖα καὶ Πανεπιστήμια καὶ ἐργασία δι' ἐκμάθησιν πολλῶν ἐτῶν εἶναι στοιχεῖα ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἀπόκτησιν εἰδικότητος. Μετέπειτα, ὡς εἶναι φυσικόν, ἡ εἰδικότης αὕτη ἀποφέρει ἀμοιβὴν κατὰ πλῆθος μεγαλυτέραν τῆς τοῦ ἀπλοῦ χειρωνακτοῦ ἐργάτου.

Ἴσως ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ πρέπει νὰ γίνῃ μνεία καὶ τῶν διανοητικῶν ἱκανοτήτων, αἵτινες ἔχουσι ἀμεσον σχέσιν μὲ τὰς βιομηχανικὰς ἐφευρέσεις καὶ τὴν ἐν γένει ὀργάνωσιν τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς.

Δι' ὄλους τοὺς ἀνωτέρω λόγους εἶναι γεγονός ὅτι μεταξὺ τῆς ἀμοιβῆς εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν ἡ διαφορὰ ὑπὲρ τῆς βιομηχανίας εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλυτέρα. Παρίσταται, ὅθεν, ἀνάγκη νὰ ἐπανέλθωμεν ἐκ νέου εἰς τὴν θεωρίαν περὶ συγκριτικοῦ κόστους καὶ διεθνοῦς ἀνταλλαγῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἀνωτέρω ἀναλύσεως νὰ ἐξετάσωμεν ἐκ νέου τὸ ὅλον πρόβλημα.

Ἄμοιβὴ ἐργασίας καὶ συγκριτικόν κόστος

Ἀναφερόμενοι εἰς τὴν θεωρίαν περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν ἀγαθῶν, παρατηρήσαμεν εἰς τὰς προηγουμένας ἀναλύσεις ὅτι ἡ σύγκρισις περιορίζεται εἰς τὸ κόστος παραγωγῆς. Μία προαεκτικὴ δμως ἀνάλυσις πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσῃ κατὰ τρόπον διάφορον τὸ ζήτημα.

Τὸ κόστος παραγωγῆς, ὡς ἤδη παρατηρήσαμεν εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην, ἀποτελεῖται ἀπὸ χρηματικὰς δαπάνας. Ἐπὶ πλέον, ἐάν

ὑποθέσωμεν ὅτι διὰ τὴν παραγωγὴν ἑνὸς βιομηχανικοῦ προϊόντος εἰς τὴν χώραν μας ἀπαιτοῦνται, ἐπὶ παραδειγματι, δαπάναι ὑψηλότεραι κατὰ 40% δὲν πρέπει, ἀνευ ἄλλης ἐρεύνης, νὰ κηρυχθῶμεν ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς του ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Βεβαίως, ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι συμφέρον εἰς μίαν χώραν νὰ παράγῃ ἕν ἀγαθόν, ἐφ' ὅσον προσφέρεται παρὰ τῆς διεθνούς ἀγορᾶς εἰς τιμὴν χαμηλοτέραν κατὰ 40%. Ἡ διαφορὰ φαίνεται σοβαρά, δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἐπικροτηθῇ ἡ εἰσαγωγή ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, χωρὶς προηγουμένως νὰ ἐξετασθῶσι προσεκτικῶς δύο ἄλλα ζητήματα:

α. Τὸ ζήτημα τῆς χρησιμοποίησεως τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς εἰς ἄλλην ἐργασίαν, εἰς παραγωγὴν ἄλλων ἀγαθῶν, ἰδιαιτέρως δὲ τοῦ ἐργατικοῦ παράγοντος. Εἶναι προφανές ὅτι, ἐάν ἡ εἰσαγωγή ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἑνὸς ἀγαθοῦ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργίαν ἀνεργίας εὐρισκόμεθα πρὸ σοβαρᾶς μείωσεως τοῦ ἐθνικοῦ εισοδήματος.

β. Ἡ περίπτωση χρησιμοποίησεως τῶν ἐργατῶν εἰς ἐργασίας, τῶν ὁποίων ἡ παραγωγικότης εἶναι κατὰ πολὺ χαμηλοτέρα.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ὡσάκις παρουσιάζεται μία διαφορὰ κόστους ὑπὲρ τῶν ξένων προϊόντων, ἡ ἐρευνα πρέπει νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἐξακριβώσιν τῶν προϊόντων, ἅτινα πρόκειται νὰ δοθῶσι πρὸς ἀνταλλαγὴν. Μὲ ἄλλας λέξεις μετὰ τὴν διαπίστωσιν ὅτι ἕν προϊόν προσφέρεται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰς τιμὴν χαμηλοτέραν κατὰ 40%, πρέπει νὰ θέσωμεν καὶ τὸ ἑξῆς ἐρώτημα: Ποῖα προϊόντα πρόκειται νὰ δώσωμεν εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν ταύτην;

Ἐάν δεχθῶμεν τὴν ὑπόθεσιν ὅτι πρόκειται νὰ δοθῶσι γεωργικὰ προϊόντα διὰ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ πληρωμὴν βιομηχανικῶν τοιοῦτων, ἢ πράξις, παρὰ τὴν σοβαρὰν φαινομενικὴν διαφορὰν τιμῆς, εἶναι τελικῶς ἐπιζημία διὰ τὴν γεωργικὴν χώραν. Εἰς τὸ βάθος γίνεται ἀνταλλαγὴ χειρωνακτικῆς ἐργασίας ἐναντι εἰδικευμένης τοιαύτης. Ἡ γεωργικὴ χώρα προσφέρει τὴν ἐργασίαν πέντε, ἴσως καὶ περισσοτέρων, ἐργατῶν καὶ λαμβάνει τὴν ἐργασίαν ἑνὸς μόνον ἐργάτου. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι πρόδηλον ἐκ τῆς τοιαύτης ἀνταλλαγῆς.

Τὸ εἰσόδημα τῆς βιομηχανικῆς χώρας παρουσιάζεται κατὰ πολὺ ὑπέρτερον τῆς γεωργικῆς χώρας. Χίλια ἄτομα τῆς βιομηχανικῆς χώρας ἀνταλλάσσουσι τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας των μὲ τὸ προϊόν 5000 καὶ πλέον ἐργατῶν τῆς γεωργικῆς χώρας.

Ποῖαν ἔννοιαν ἔχει τότε ὁ ὑπολογισμὸς καὶ μόνον τοῦ συγκριτικοῦ κόστους; Εἶναι δυνατόν νὰ ἀγνοηθῇ τὸ ἐκ τῆς ἐργασίας εἰσό-

δημα; Εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ γεωργικὴ χώρα ἔχει συμφέρον νὰ ἀναπτύξη τὴν βιομηχανίαν τῆς καὶ νὰ μεταβάλη τὴν σύνθεσιν τῆς ἐργασίας. Διὰ τῆς μορφώσεως καὶ τῶν γνώσεων ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας πρέπει νὰ ἀποκτήσῃ εἰδικότητα καὶ νὰ παύσῃ ἀσχολούμενος μόνον μὲ ἐργασίας χειρωνακτικὰς. Δυνάμεθα νὰ κάμνωμεν σύγκρισιν τῆς καταστάσεως ἑνὸς τμήματος πληθυσμοῦ ἀσχολουμένου εἰς γεωργικὰς ἐργασίας καὶ ἑτέρου ἀσχολουμένου μὲ τὴν κατασκευὴν μηχανημάτων ἀκριβείας.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ βιομηχανία παρουσιάζει ὑπεροχὴν καὶ μεγαλυτέραν παραγωγικότητα ἐν συγκρίσει μὲ τὴν γεωργίαν. Ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἔχομεν ὡς ἐπιβεβαίωσιν τὴν ἐξέλιξιν τῶν διαφόρων οἰκονομιῶν καὶ ἰδίᾳ τὴν ἐξέλιξιν τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα.

Τὸ παράδειγμα τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας

Ἐάν ἡ θεωρητικὴ ἀνάλυσις ἦτο ἀνεπαρκὴς καὶ ὑπῆρχεν ἀκόμη ἀμφιβολία εἰς τὸ ὅτι ἡ παραγωγικότης τῆς βιομηχανίας εἶναι μεγαλυτέρα τῆς γεωργίας, ἱστορικαὶ παρατηρήσεις ἔρχονται εἰς ἐπιβεβαίωσιν τοῦ γεγονότος τούτου.

Ἡ ἐξέλιξις τῆς οἰκονομίας τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἀποτελεῖ τὸ πλέον τυπικὸν παράδειγμα. Εἶναι πασίγνωστον ὅτι τὸ ἐμπόριον τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας ἀπετέλει ἀνταλλαγὴν βιομηχανικῶν προϊόντων ἔναντι πρῶτων ὑλῶν καὶ διαφόρων γεωργικῶν προϊόντων. Ἡ βιομηχανία ἀνεπτύχθη, ὡς εἶναι γνωστόν, κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρεταννίαν, ἡ δὲ ἀνταλλαγὴ τῶν ἀγαθῶν εἶχε τὸ σχῆμα: βιομηχανικὰ προϊόντα ἔναντι πρῶτων ὑλῶν καὶ γεωργικῶν τοιοῦτων.

Καθ' ὅλον τὸν 19ον αἰῶνα βλέπομεν μίαν διαρκῆ ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας. Βεβαίως, ἡ ὀργάνωσις τοῦ τραπεζιτικοῦ συστήματος καὶ γενικῶς τοῦ ἐμπορίου τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας δὲν ἦσαν ἀσχετα μὲ τὴν μεγάλην οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας ταύτης, βάσις ὅμως τοῦ ὅλου οἰκονομικοῦ οἰκοδομήματος ἦτο ἡ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις. Τὸ κύριον φαινόμενον τῆς μεγάλης οἰκονομικῆς ἀκμῆς ἦτο ἡ ἀγορὰ πρῶτων ὑλῶν καὶ μετατροπὴ τούτων εἰς βιομηχανικὰ προϊόντα. Ἐπρόκειτο ἐπομένως περὶ μίᾳς ἀνίσου οἰκονομικῆς ἀνταλλαγῆς ἐκ τῆς ὁποίας τὰ μεγαλύτερα ὠφέλη προσεπορίζετο ἡ Μεγάλη Βρεταννία.

Ἡ κατάστασις αὐτῆ, ἄλλωστε, μᾶς δίδει καὶ τὴν ἐξήγησιν τῆς

θέσεως της οικονομικής έπιστήμης επί τοῦ σοβαροῦ ζητήματος τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου. Οἱ Ἄγγλοι οικονομολόγοι ὑπερασπιζόμενοι μετὰ ζέσεως καὶ πολλάκις μετὰ πραγματικοῦ φανάτισμοῦ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου, εἰς τὸ βάθος ἦσαν ἔνθερμοι ὑπερασπισταὶ τῶν συμφερόντων τῆς χώρας τῶν. Προσεπάθουν μετ' ἐπιμονῆς νὰ πείσωσι τὰς ἄλλας χώρας, νὰ μὴ μεταχειρισθῶσι μέτρα προστατευτισμοῦ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας. Ἐπρεπε κατὰ τὴν λογικὴν ταύτην ἡ βιομηχανία ὅλου τοῦ κόσμου νὰ συγκεντρωθῆ εἰς τὴν Μεγάλην Βρεταννίαν.

Ἄλλωστε, ἐὰν ὑπῆρχε κάποια ἀμφιβολία ὅτι αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀντιλήψεις τῶν Ἄγγλων οικονομολόγων ἀπέβλεπον εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων τῆς χώρας τῶν ἔρχεται εἰς ἐπιβεβαίωσιν ἡ μεταστροφή τῶν ἀντιλήψεων αὐτῶν εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ βρεταννικὰ συμφέροντα ἤρχισαν νὰ ἐξυπηρετοῦνται καλλίτερον διὰ τῆς μεθόδου τοῦ προστατευτισμοῦ, αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου ἐγκατελείφθησαν. Ἡ Μεγάλη Βρεταννία ἀπὸ τοῦ 1932 χαράσσει πλέον πολιτικὴν προστατευτισμὸν καὶ βαδίζει εἰς τὴν ὁδὸν τῆς Αὐτοκρατορικῆς αὐταρκείας.

Ἄλλὰ ἡ εἰρωνία τῆς τύχης μᾶς ἐπιφυλάσσει καὶ τοῦτο τὸ παράδοξον. Οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν διεθνῶν ἀνταλλαγῶν ἀναφαίνονται κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους εἰς τὰς Η.Π.Α., δηλαδὴ τὴν χώραν τοῦ μεγάλου τελωνειακοῦ προστατευτισμοῦ. Χάρις εἰς τὴν προστατευτικὴν πολιτικὴν ἐπράγματοποιήθη ἡ μεγάλη οικονομικὴ ἀνάπτυξις τῶν Η.Π.Α. Ἐπὶ πλέον οἱ δύο παγκόσμιοι πόλεμοι ἐβῶσαν μίαν ἐξαιρετικὴν ὠθησιν εἰς τὴν οικονομίαν τῶν Η.Π.Α.

Συνεπῶς, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ οικονομίας τῆς ὁποίας ἡ δύναμις καὶ ἡ ὑπεροχὴ εἶναι προφανεῖς, ἡ πολιτικὴ τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου δὲν δύναται παρὰ νὰ διευκολύνῃ τὴν κατάκτησιν παρ' αὐτῆς τῶν διαφόρων ἀγορῶν. Ἐπομένως οἱ Ἀμερικανοὶ οικονομολόγοι μετεβλήθησαν εἰς κήρυκας τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου. Εἶναι ἀληθές ὅτι τὰ κηρύγματα ταῦτα παρουσιάζουν καὶ μερικὰς σοβαρὰς ἀντιθέσεις, ὡς ἡ ἐξακολουθητικὴ προσπάθεια προστασίας τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς τῶν Η.Π.Α. καὶ ἰδιαίτερος ἡ πολιτικὴ τῆς χώρας ταύτης ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς μεταναστεύσεως τοῦτο ὅμως δὲν παρεμποδίζει τοὺς Ἀμερικανοὺς οικονομολόγους εἰς τὴν καταβολὴν προσπαθειῶν ὑπὲρ δῆθεν ἐλευθερίας τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου.

Ἡ θέσις τῆς οἰκονομίας μας

Ἡ προηγουμένη θεωρητικὴ ἀνάλυσις εἶχεν ὡς σκοπὸν τὴν ὑπογράμμισιν τῆς σπουδαιότητος τῆς βιομηχανίας καὶ τὴν ἐπίδρασιν ταύτης ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι δὲν πρέπει νὰ καταβληθῇ παράλληλος προσπάθεια διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας. Ἴδιαιτέρα μάλιστα προσοχὴ ἐπιβάλλεται ὑπὲρ τῶν λεγομένων γεωργικῶν βιομηχανιῶν, τινὲς τῶν ὁποίων ἔχουσι μεγίστην σπουδαιότητα.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς οἰκονομίας μας ἔχομεν τὰ δεδομένον τῆς πληθυσμιακῆς πίεσεως, τὴν λύσιν τῆς ὁποίας δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν ἀνευ σοβαρᾶς προσπάθειας τόσοσιν εἰς τὴν βιομηχανίαν ὅσων καὶ εἰς τὴν γεωργίαν. Ἐν ὀλίγοις πρέπει νὰ ἐπιτύχωμεν ὀρθολογικὴν καὶ παράλληλον ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας μας καὶ χρησιμοποίησιν ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν πόρων καὶ τῶν ὑπαρχουσῶν δυνατοτήτων.

Μεγάλῃ ἰσῶς προσοχὴ δεόν νὰ καταβληθῇ εἰς τὴν διάδοσιν τῶν τεχνικῶν γνώσεων μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας μας. Αἱ τεχνικαὶ καὶ γενικῶς ἐπιστημονικαὶ γνώσεις δύνανται νὰ διευκολύγωσιν ἀποτελεσματικῶς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς. Εἶναι γεγονός ὅτι τὰ προβλήματα τῆς οἰκονομίας μας εἶναι πολύπλοκα καὶ λίαν δυσχερῆ. Ἡ χάραξις οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ ἡ κατάρτισις ἑνὸς ὀρθολογικοῦ προγράμματος παρουσιάζει μεγάλας δυσκολίας, λόγῳ τοῦ ἰδιούτου τῆς οἰκονομίας μας.

Τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶναι προφανὲς ἂν λάβωμεν ὡς παράδειγμα τὴν βιομηχανίαν μας. Προκειμένου, ἐπὶ παραδείγματι, νὰ ὑποστηριχθῇ μία τῶν ὑπαρχουσῶν βιομηχανιῶν ἢ νὰ ἰδρυθῇ μία νέα τοιαύτη, πρέπει προηγουμένως νὰ γίνῃ προσεκτικὴ μελέτη σειρᾶς ὀλοκλήρου προβλημάτων.

Τυπικὸν παράδειγμα εἶναι ὁ βαθμὸς τοῦ προστατευτισμοῦ. Βεβαίως ἡ προηγουμένη ἀνάλυσις ἀπέδειξεν ὅτι ἡ βιομηχανία ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν οἰκονομίαν ἐκάστης χώρας καὶ ἐπομένως ὑπάρχει ἕν σοβαρὸν περιθώριον προστατευτισμοῦ, δὲν πρέπει ὅμως ὁ προστατευτισμὸς νὰ ἐξικνεῖται πέραν λελογισμένων ὁρίων καὶ νὰ δημιουργεῖται πράγματι παρασιτικὴ καὶ δασμόβιος βιομηχανία.

Τὸ ζήτημα, ἄλλωστε, τῶν τελωνειακῶν δασμῶν εἰς τὴν χώραν μας χρήζει μεγαλυτέρας προσοχῆς. Μὲ τὸ ὑπάρχον καθεστῶς, βάσει τῶν διεθνῶν συμβάσεων καὶ μὲ συντελεστὴν τῆς μεταλλικῆς δραχμῆς

225 παρουσιάζονται πλείστοι όσαι δυσχέρεια. Με την σημερινή μας έμπορικη πολιτική και το σύστημα άδειών εισαγωγής παρουσιάζονται περιπτώσεις εις τας όποιας διάφορα έγχώρια προϊόντα ύφίστανται έπικίνδυνον άνταγωνισμόν εκ του έξωτερικού, άντιθέτως δέ άλλα άπολαμβάνουσι μονοπωλιακών προνομίων.

Τούτο σημαίνει ότι ή οικονομία μας παρουσιάζει πλείστας όσας ίδιοτυπίας. Μία βιομηχανία μεταβάλλεται εύχερώς εις μονοπωλιακήν τοιαύτην. Δέν ύπάρχουσι μεγάλα περιθώρια διά τόν έλεύθερον άνταγωνισμόν, λόγω της σμικρότητος της έσωτερικής άγορας. Πολλάκις όμως ό άνταγωνισμός λαμβάνει μορφήν έπικίνδυνον διά την έθνικήν οίκονομιαν και καταλήγει εις πραγματικήν σπατάλην. Ή συμφέρουσα διά την οίκονομιαν μας λύσις είναι ή άποφυγή άνταγωνισμού έπιζημιού, τίθεται όμως ζήτημα παρακολουθήσεως και έλέγχου τιμών πρός άποφυγήν μονοπωλιακών προνομίων και λίαν ύπερβολικών κερδών.

Βεβαίως, σήμερα ύπάρχουσι πλείστοι έλεγχοι τιμών επί της οίκονομίας μας, αλλά διά τούς γνωρίζοντας τά πράγματα το πρόβλημα του καθορισμού του κόστους παραγωγής δέν έμελετήθη έπαρκώς εις την χώραν μας. Είναι λίαν εύχερές διά τούς ένδιάφερομένους να παρουσιάζωσι κόστος παραγωγής ύψηλότερον του πραγματικού και ό έλεγχος τιμών παραμένει μία τυπική διαδικασία, άνευ πραγματικού περιεχομένου.

Τό πρόβλημα του κόστους παραγωγής συνδέεται με την καλλιτέραν όργάνωσιν του λογιστικού συστήματος και την έφαρμογήν ώρισμένων άρχών και λογιστικών σχεδίων, εις τρόπον ώστε να γίνει άπλοποιήσις και τυποποιήσις των διαφόρων λογαριασμών.

Ύπάρχει όμως και ή περίπτωση άναπτύξεως βιομηχανιών, αίτινες θα άποβλέψωσι και εις την έξαγωγήν μέρους της παραγωγής των. Εις την περίπτωση ταύτην το πρόβλημα είναι δυσχερέστερον και απαιτείται προσεκτική μελέτη της διεθνούς άγορας, έν συνδυασμώ με την έσωτερικήν κατανάλωσιν. Ινα κριθή το συμφέρον και ή αποτελεσματικότητα των διαφόρων βιομηχανιών.

Σοβαρόν επίσης ζήτημα διά την βιομηχανίαν μας και έν γένει διά το σύνολον της έθνικής μας παραγωγής είναι το ύψος του κόστους παραγωγής. Τό πρόβλημα τουτο χρήζει προσεκτικής μελέτης, διότι παρουσιάζεται πολύπλοκον:

α) Τό ύψηλόν κόστος παραγωγής έχει άμεσον σχέσηιν με την λειτουργίαν των έπιχειρήσεων. Φαίνεται ότι εις πολλάς έπιχειρήσεις δέν

κατενοήθη έπαρκώς και δέν κατεβλήθη ή ανάλογος προσπάθεια διά την όρθολογικήν ανάπτυξιν τής παραγωγής.

β) 'Η παραγωγή ύφίσταται άδικοιολογήτους και λίαν ύπερβολικάς έπιβαρύνσεις. Τό πλέον τυπικόν παράδειγμα είναι οί φόροι ύπέρ τρίτων. Πιθανόν ή άνώμαλος κατάσταση, ήν διήλθεν ή χώρα μας, έδικαιολόγει πλήρως μέτρα τοιαύτης φύσεως, άλλ' ώς προσωρινά τοιαύτα. Δέν είναι όρθόν τά μέτρα ταύτα νά λαμβάνωσι χαρακτήρα μονιμότητος και νά έκδηλοῦται ύπερβολική έπιβαρύνσις επί τής οικονομίας μας, εις τρόπον ώστε τά διάφορα προϊόντα νά έχωσι κόστος λίαν ύψηλόν και άδικοιολογήτως ύπερβολικόν.

γ) 'Επιβαρύνσιν μεγίστην ύφίσταται τό κόστος παραγωγής και εκ τών ύψηλών έπιτοκίων. Είναι γνωστόν ότι τό πρόβλημα τών ύψηλών έπιτοκίων συνδέεται στενώς με την όλην όργάνωσιν του Τραπεζιτικού συστήματος τής χώρας μας και με την νομισματικήν κατάσταση, ήτις έξακολουθει νά παρουσιάζηται ώς λίαν πολύπλοκος.

Τό νομισματικόν πρόβλημα έν τώ συνόλω του, ιδιαίτέρως δέ τό ζήτημα τής πωλήσεως χρυσών λιρών, είναι θέματα, άτινα χρήζουσι σοβαρών μελετών. Τό ίδιον πρέπει νά λεχθῆ και διά τό Τραπεζιτικόν σύστημα, ή λύσις του όποίου επιδιώκεται βάσει τής γνωστής εκθέσεως τών ξένων έμπειρογνώμόνων, τής όποίας πλείστα όσα είναι τά άσθενή σημεία.

Τό άνοιγμα τής οικονομίας μας και ή 'Αμερικανική βοήθεια

'Η προηγούμενη άνάλυσις και ή ύπογράμμισις διαφόρων προβλημάτων τής οικονομίας μας, οδηγεί εις την τοποθέτησιν του όλου οικονομικού προβλήματος τής χώρας μας.

Εύρισκόμεθα πρό μιās οικονομίας τής όποίας τό άνοιγμα τών έξωτερικών λογαριασμών είναι τεράστιον. Αί έξαγωγαί μας καλύπτουσι περίπου τό έν τέταρτον τών εισαγωγών μας. 'Η 'Ελληνική οικονομία και ή πενιχρά διαβίωσις του 'Ελληνικού λαου βασίζονται επί τής 'Αμερικανικής βοήθειας. 'Επειδή όμως ή ξένη βοήθεια δέν δύναται παρά νά έχη τόν χαρακτήρα τής προσωρινότητος, επί πλέον δέ δημιουργεί και ώρισμένας συνεπείας όχι εύχαρίστους διά την πολιτικήν ζωήν τής χώρας μας, έχομεν ύποχρέωσιν νά καταβάλωμεν κάθε δυνατήν προσπάθειαν, ίνα μειώσωμεν βαθμηδόν τό τεράστιον έλλειμμα τών έξωτερικών μας λογαριασμών. Τό αποτέλεσμα τουτο δύναμεθα νά επιτύχωμεν διά τής αύξήσεως του συνόλου τής εθνικής μας παραγωγής. Πρέπει νά καταβληθῆ προσπάθεια πρός αύξη-

σιν τῆς βιομηχανικῆς καὶ γεωργικῆς παραγωγῆς, ἀξήσιν τῶν ἐξαγωγῶν μας καὶ μείωσιν τῶν εἰσαγωγῶν.

Παρατηρεῖται μετ' ἐκπλήξεως ὅτι δὲν ἀποδίδεται ἡ δέουσα προσοχὴ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς. Ἴσως τὸ πρόβλημα θεωρεῖται λελυμένον, ἐφόσον ἡ Ἀμερικανικὴ βοήθεια καλύπτει τὰς καταναλωτικὰς μας ἀνάγκας. Δὲν ἐξητάσθη ἐπαρκῶς ἡ ἐπίδρασις τῆς πολιτικῆς ταύτης ἐφ' ἑνὸς σοβαροῦ μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας μας, ὅπερ παραμένει ἄνευ εἰσοδήματος.

Ἡ Ἀμερικανικὴ βοήθεια δίδεται ὡς δωρεὰ εἰς τὸ Κράτος. Τοῦτο ὅμως πωλεῖ τὰ καταναλωτικὰ ἀγαθὰ εἰς τοὺς κατοίκους καὶ εἰσπράττει δραχμάς. Πῶς ὅμως θὰ ἀγοράσῃ τὰ προϊόντα ταῦτα ὁ ἀνεργὸς ἐργάτης καὶ ὁ ἄνευ σοβαροῦ καὶ ἀξίου λόγου εἰσοδήματος ἀγρότης;

Ὑπάρχει ἐπομένως σκοπιμότης αὐξήσεως τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς καὶ μειώσεως τῆς Ἀμερικανικῆς βοηθείας, ἔστω καὶ ἐὰν τὰ ἐγγύρια προϊόντα παρουσιάζουσι κόστος κατὰ τὴν ὑψηλότερον. Ἡ παραγωγή ἑνὸς ἀγαθοῦ εἰς τὴν χώραν μας ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν παροχὴν ἐργασίας καὶ τὴν ἀξήσιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Εἶναι ὁ πλέον θετικὸς τρόπος πρὸς λύσιν τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς χώρας μας. Ἐφ' ὅσον ἡ Ἀμερικανικὴ βοήθεια ἔχει χαρακτηριστὴν προσωρινότητα, πρέπει ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς διὰ τῆς προσπάθειας τοῦ νὰ μείωσῃ τὴν ἐξωτερικὴν του ἐξάρτησιν καὶ νὰ δημιουργήσῃ βιώσιμον οἰκονομίαν.

Τελικῶς δύναται νὰ λεχθῆι ὅτι τὸ ὅλον οἰκονομικὸν πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ζήτημα ἐργασίας καὶ ἐντάτικης προσπάθειας. Ζήτημα προσπάθειας διὰ τοὺς ἐπιστήμονας πρὸς βελτιώσιν τοῦ παραγωγικοῦ καὶ κρατικοῦ μηχανισμοῦ. Αἱ ὀργανώσεις καὶ οἱ μηχανισμοὶ ἔχουσι ἀνάγκην διαρκοῦς βελτιώσεως, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπέρχεται προσαρμογὴ εἰς τὰς νέας συνθήκας, ἃς δημιουργεῖ ἡ ἀέναντος οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐξέλιξις.

Ζήτημα ἐπίσης ἐργασίας καὶ προσπάθειας διὰ τὸ σύνολον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, πρὸς αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς καὶ βελτιώσιν τῆς ὅλης καταστάσεως.

Ἡ ἐργασία καὶ συστηματικὴ προσπάθεια εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς καὶ εἰς ὅλας τὰς οἰκονομικὰς καὶ κοινωνικὰς ἐκδηλώσεις εἶναι ἡ μόνη ὁδός, ἥτις θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.